

KÍNA LEGFŐBB TENGERI KERESKEDELMI ÚTVONALÁNAK BIZTONSÁGI KOCKÁZATAI: AFRIKA¹

VÖRÖS ZOLTÁN

Bevezetés

A feltörekvő Kína számára az egyre nagyobb energiaigény kielégítése nem csupán gazdasági, hanem társadalmi és politikai prioritás is. A gazdasági teljesítmény fokozása és az aktuális ötéves tervben kiemelt helyen szereplő egy főre jutó GDP-növekedés hajszolása egyaránt elsődleges fontosságú Peking számára, a gazdaság visszaesése ugyanis súlyos következményekkel járna, melyet a Kommunista Párt vezetői nem akarnak megkockáztatni: hatalmuk biztosítását látják a materiális legitimitációban, azaz az életszínvonal folyamatos emelésében és ezáltal az elégedetlenkedő hangok elcsendesítésében.

Kína energiafelhasználásának 20 százalékát a kőolaj adja, fogyasztása 7,5 százalékkal nő évente, s az ország kőolajfüggősége már évekkal a prognosztizált időpont előtt, 2009-ben riasztó szinteket ért el, jelenleg a napi 9 millió hordós fogyasztás 60 százaléka származik importból. Riasztóbb azonban, hogy az ország kőolajimportjának 80 százaléka, tehát a Közel-Keleten, Latin-Amerikában és Afrikában felvásárolt készletek mégis egy útvonalon, Kína legfontosabb kereskedelmi útvonalán érkeznek, ahol Peking képességei korlátozottak szállítmányaik megvédésére, biztosítására. A dél-kínai tengertől a Malaka-szoroson keresztül, s az Indiai-óceánon áthaladó, több mint 12000 km hosszú útvonal egyik ágán Peking az évtizedek óta gócpontnak számító Hormuzi-szorossal, másik ágán pedig a somáliai partoknál megerősödő kalózkodással és Afrika instabil országaival találja szemben magát.

Az Apáczai Csere János Nemzeti Kiválóság Program által támogatott kutatás középpontjában eme útvonal vizsgálata áll, jelen tanulmány a szerző által jegyzett készülő kötet egyik fejezetét foglalja össze, az útvonal Afrikához köthető kihívásait elemzi. A teljes útvonal biztonsági kockázatait bemutató kötet 2014-ben jelenik meg.

Afrika²

A kontinensről Kína importszükségletének körülbelül 27 százaléka származik, s nem csak e mennyiség tengeri úton való elszállítása, hanem az ország Afrika-politikáját érintő kritikák miatt a nyersanyagmennyiség biztosítása is kihívásokba ütközik, nem beszélve az instabil politikai rendszerek által okozott problémákról.

Peking afrikai kontinensen történő terjeszkedését számos kritika éri, hol a fejlett államok, hol az afrikaiak részéről. Többségük megkérdőjelezi Kína missziójának

pozitív oldalát, egyoldalúan negatívnak beállítva az ázsiai hatalom lépéseit, s nehezítve további gazdasági, kereskedelmi térnyerésüket, melynek köszönhetően további nyersanyag-lelőhelyekhez vagy import-partnerekhez juthatnának. Az egyik vád szerint Peking csak a nyersanyagok kitermelése miatt érdeklődik, és elsősorban az ezekben gazdag országok iránt, növekvő kereskedelmi rátái pedig a kizsákmányolás egy újabb formáját jelentik, a történelmi távlatokban már amúgy is „lecsupaszított” államok számára. Nézetük szerint pedig a sokszorosára növő kereskedelmi mérleg csupán ezt támasztja alá: a kontinens piacainak elárasztását kínai termékekkel, valamint Afrika természeti kincseinek egyre nagyobb arányú kitermelését. Sokat emlegetett kritika a kínai külpolitika alapjául szolgáló *be nem avatkozás elve*, mint a pekingi térnyerés egyik nagy sikere, mely nem azért káros, mert blokkolja a nyugati mintára tervezett demokratizálódási folyamatokat, hanem mert nem igaz: Kína mélyen beavatkozik az adott állam belügyeibe, s ami a lényeg, az uralmon lévő csoportnak kedvezve (lásd az alább taglalt Szudán illetve Angola esetét).

Természetesen vannak pozitív, az afrikai országok fejlődését, előrelépését elősegítő kezdeményezései is Kínának. A kétoldalú kereskedelemben a kínaiak által elengedett vámok például azt a célt szolgálják, hogy külföldi, s az ázsiai állam esetében egy óriási piacra jussanak (de legalábbis megteremtsék a lehetőséget erre) termékeikkel az afrikai vállalkozók. Számos más területen említhető meg még Peking jótékony hatása az afrikai folyamatokra, a nyugati agy-elszívással ellentétben a kínai egyetemeken, vagy kínaiak által finanszírozott programokon tanuló mérnökök, tanárok, orvosok ugyanis többnyire visszatérnek a kontinensre, ott kamatoztatják tudásukat, míg a fejlett államok által képzett hasonló hivatású afrikaiak általában ezekben az államokban is maradnak (Sautman–Hairong, 2010). „A fenntartható fejlődést szem előtt tartva és nemzetközi versenypozíciói javítása érdekében Kína „racionálisan tervezi kiaknázni” az afrikai erőforrásokban rejlő potenciált. [...] Ehhez kapcsolhatóan támogatja azokat az alkalmazott kutatásokat, amelyek technológia transzferet és fejlesztéseket indukálnak, elsősorban a bio-mezőgazdaság, a napenergia felhasználása, valamint új gyógyszerek kifejlesztése területén.” (Tarrósy, 2008: 87)

Kína afrikai jelenléte nem új keletű

Kína 2000-es évek eleje óta tapasztalható, évről-évre egyre dominánsabb jelenléte a fekete kontinensen „nem új keletű” (Tarrósy, 2006), ráadásul az együttműködés mindkét fél részére előnyökkel jár – bár ezen előnyök kapcsán a fenntarthatóság kérdéskörét is érdemes lehet szem előtt tartanunk. Mielőtt kitérnénk ezen kooperáció vizsgálatára, érdemes megvizsgálni Peking múltbéli kapcsolatait a kontinenssel, hisz e szálak nagy mértékben járultak, és járulnak hozzá a napjainkban látható kínai sikerekhez Afrikában.

A kínai kommunisták 1950-es évek közepétől, de még jellemzőbben az 1960-as évek elejétől (a Szovjetuniótól történő távolodást követően) az 1970-es évekig tartó „különutas” magatartása (fontos megjegyezni, hogy ez a különutaság még nem a két fennálló tömbbel szemben kibontakozott mozgalom, csupán a Szovjetunió poli-

tikai-ideológiai nézetrendszerétől való eltérés volt) a nemzetközi szintésre is kihatott. Ebben az időszakban az aktívabbá és kezdeményezővé váló kínai külpolitikát a kedvezményes hitelek és segélyek nyújtása jellemezte, melyeken keresztül világosan értelmezhetővé és érzékelhetővé váltak az ország vezetésének külpolitikai célkitűzései, törekvései. Az, hogy a segélypolitika alapvető logikájától eltérő módon a gazdaságilag még törekeny Kína nyújtott segítséget hasonlóan rossz helyzetű államoknak, előrevetítette a következő évek és az azt követő több mint fél évszázad kínai törekvéseit: kiszállni az egyre „hűvösebbé” váló hidegháború „logikájából” és a Szovjetunió (és az Egyesült Államok) mellett önálló, a „nagy hatalmi játékszerként kezelt országokkal” közösen, azok megbízható partnereként, létrehozni egy harmadik erőt.

A kínaiak, az általuk nyújtott kedvezményes hitelek és kölcsönök révén „nem utolsósorban saját politikai befolyásukat [...] igyekeztek [növelni]”. (Hidasi, 1979: 202) Ebben az időszakban nagyrészt a környező kommunista országok részesültek kínai támogatásokban, az egyre kibontakozó külpolitikai aktivitás azonban 1955-től újabb területeket és országokat vont be a Népköztársaság „partneri” körébe. Bandung, majd a később megalakuló *el nem kötelezettek mozgalma* (1961) fontos szerepet játszottak Kína törekvéseiben, s a Kínai Népköztársaság igen hamar kiépítette kapcsolatait Afrika újonnan függetlenedett államaival és, cserébe a Szovjetunióval szembeni ideológiai támogatásért, számukra is nyújtott kedvezményes hiteleket. Az afrikai államok és Kína között kialakuló kapcsolatokat az 1971-es események mélyítették el, mikor az ENSZ-en belül a Kínai Népköztársaság Kína egyetlen örököséként átvette Tajvantól (Kínai Köztársaság) az ENSZ-tagságot, s az ENSZ Biztonsági Tanácsán belül betöltött szerepet. A szavazás során ugyanis a harmadik világbeli államok mellett Afrika államainak többsége Pekinget támogatta a szavazáson.

✓ *Kínai orvosok Afrikában. Plakát az 1960-as évekből. Forrás: www.ucl.ac.uk*

A térség napjainkban tapasztalható felértékelődése

Afrika geopolitikai felértékelődése talán a 21. század egyik legjelentősebb, a múltbéli tapasztalatokból és az azokra számos ponton kísértetiesen hasonlító jelenkori események miatt pedig természetesen a nemzetközi politika egyik legtöbbet kritizált folyamata is. Kínát sok esetben érik vádak, melyek szerint egyedüli céljuk az afrikai országok kizsákmányolása, s a nyersanyagok és egyéb ásványkincsek Afrikából történő elszállítása. Peking új évezredben történő térnyerése ugyanis látványos folyamat, mely sok esetben a nyugati, tehát az amerikai és európai érdekeket is sérti, s a kritikák többsége is elsősorban ezen államok irányából érkezik. A világ természetesen nem fekete és fehér, s bizonyos, hogy az ázsiai óriást érő, kritikus hangok ugyanolyan mértékben tartalmaznak igazságokat, mint olyan valótlanságokat, melyek nem feltétlenül állják meg a helyüket, különösen, ha a nyugati államok múltbéli, kifejezetten az afrikai államokat elnyomni igyekvő tevékenységével vetjük össze azokat. A negatív hangok egyik fő eleme a nyersanyagok kizsákmányolásáról szól, miközben a világban az Afrikából exportált kőolaj körülbelül 33-33 százaléka az Egyesült Államokba, illetve Európába irányul, s mindössze a mennyiség 13 százaléka érkezik Kínába. (Shinn, 2011)

Az igazsághoz hozzátartozik, hogy az ázsiai óriás versenyhátrányban van az elsősorban fejlett országok közül kikerülő riválisaival szemben, fejlődő államként későn kezdett bele a nyersanyaglelőhelyek kiaknázásába. A világ nagy kőolajexportáló országai ugyanis „beteltek”, Peking csupán a fejlett államok által magára hagyott afrikai „bukott”, „gyenge” avagy „sérülékeny” államokban tudott megtelepedni, ahol az emberi jogi és politikai helyzet már Kína érkezése előtt is rengeteg kritikát szült, s ami fontos ezen együttműködések kapcsán: Kínát a legtöbb állam pozitív szereplőnek tekinti.³ Ha feltesszük a kérdést, hogy vajon mi lehet az oka annak, hogy miközben az Egyesült Államok továbbra is a legdominánsabb szereplője a világpolitikai folyamatoknak, és a legtöbbet költi a szegény államok segélyezésére (Halper, 2010: 233), mégis Kína aratja le a babérokat és szerzi meg a jobbnál-jobb üzleteket, akkor a választ a múltban kell keresni.⁴

„Az igazsághoz hozzátartozik, hogy az ázsiai óriás versenyhátrányban van az elsősorban fejlett országok közül kikerülő riválisaival szemben, fejlődő államként későn kezdett bele a nyersanyaglelőhelyek kiaknázásába.”

Noha a nemzetközi pénzügyi szervezetek hibáit már évek óta felismerték, Afrika nem tudott szabadulni a kötöttségektől és a nyugati elvárásoktól. Ahogy Joseph Stiglitz Nobel-díjas közgazdász egy interjúbán közölte: „Az országoknak fel kell ismerniük, hogy az IMF nem a bölcsesség forrása és a legtöbb IMF által ajánlott politika mind rövid, mind hosszú távon káros.”⁵ Afrika felismerte a helyzetet, de még a regionális integrációk sem voltak képesek közös megoldásokat kidolgozni. Egy ilyen helyzetben „érkezett” Kína a kontinensre. A nyugati, fejlett államoknak

kiszolgáltató, gazdaságilag romokban heverő országok pedig örömmel fordultak az ázsiai óriás felé, amely már a múltban is kitűnő partnernek bizonyult.

Kína számára Afrika megfelelő választásnak tűnt a partneri kapcsolatok kiépítésére, a korábban ápolt jó viszonyoknak köszönhetően ugyanis viszonylag könnyen sikerült „felmelegíteni” a világ kőolajkészletének 9 százalékát birtokló afrikai államokkal a bilaterális kapcsolatokat. A feltörekvő kínai gazdaság kiemelkedik a fejlődő államok sorából, a megkésetttség a fejlett államok kőolaj- és földgázlelőhely-felvásárlási tevékenységéhez köthető. Míg a Kaukázusban és Közép-Ázsiában Oroszország vált domináns szereplővé (noha utóbbi térségben Kína egyre meggyőzőbb jelenléte komoly fejfájást okozhat Moszkvának), addig a Közel-Keleten és Afrikában az Egyesült Államok vásárolt koncessziókat.

Az ázsiai óriás tehát szükséghelyzetben volt, ezért igyekezett ott megjelenni, ahol csak lehetősége volt rá. Erre a legnagyobb esélye azon államok esetében nyílt, melyek ilyen-olyan, többnyire emberi jogi okokból elvesztették a nyugatiak bizalmát (és ezáltal a pénzügyi támogatást) vagy amelyek olyan tökeerős partnert kerestek, aki különböző feltételek nélkül nyújt számukra finansiális segítséget. Pekinget nem érdekelték a nyugati lépések okai, az emberi jogi problémák és a diktatórikus rezsimek, ezen országok berendezkedésének jellegzetességeivel már közelről megismerkedhetett a harmadik utas politizálása idején, ráadásul (érthetően) nem vártak el olyan jellemzőket, melyekkel maga sem rendelkezett. Ennek fényében dolgozta ki a 2000-ben már formális együttműködés keretében is lefektetett Afrika-politikájának egyik legfőbb elemét: a *be nem avatkozás elvét*, mely egyrészt lehetővé tette Peking számára a gazdasági és kereskedelmi ügyekre való koncentrációt, másrészt az afrikai rezsimek számára a feltételek nélküli együttműködést.

Kína afrikai térnyerésének kezdete tehát elsősorban olyan „gyenge”, „bukott” államokhoz volt köthető, melyeket a fejlett államok hátrahagytak, Peking tevékenységét leginkább emiatt éri már a kezdetek óta kritika, persze a vádak egyik sarokpontja, hogy Kína csupán a nyersanyagban (és ásványkincsekben) gazdag országokhoz közeledik. Noha a kereskedelmi adatok vizsgálatakor kiderül, hogy továbbra is az ilyen típusú államokra fókuszál a pekingi diplomácia,⁶ az 1996-ban Csiang Cö-min kínai elnök által a Kína-Afrika együttműködés sikere érdekében deklarált öt alapelv kihirdetése óta több mint 40 afrikai ország magas rangú vezetője tett látogatást Pekingben. A kontinens országainak zöme rendszeres résztvevője a Kína által szervezett együttműködéseknek, az ázsiai állam és Afrika közötti kereskedelem összértéke pedig a 2000-es 10 milliárd dollárhoz képest 2012-ben pedig már a 220 milliárd dolláros összeget is meghaladta.

Kína afrikai térnyerése sok esetben olyan gépezetként kerül bemutatásra, melynek célja az afrikai államok egyoldalú kizsákmányolása. A folyamatot azonban Stephen Chan helyezi némileg új kontextusba, aki az ország jelentőségének növekedését a kontinensen egy globális mintába helyezi, s ez alapján nem is biztos, hogy Peking lehengerlő jelenlétéről, csupán az ázsiai ország globális kereskedelmi térnyerésével párhuzamosan, egyfajta természetes következményről beszélhetünk, mindamelllett, hogy nem vitatja a kontinens hamarosan legnagyobb kereskedelmi part-

nerévé váló állam jelenlétének és tevékenységének jelentőségét. (Chan, 2013: 8) Ahogy Chan fogalmaz, az 1992-2010-ig terjedő időszakban a Dél-afrikai Köztársaság kereskedelme Kínával az ország teljes kereskedelmét tekintve 1,8 százalékról 13-ra nőtt, Nigéria esetében 0,5 százalékról 6,9-ra, Egyiptom esetében pedig 1,6 százalékról 9-re növekedett. A kontinens regionális vezető államait vizsgálja meg Chan, s láthatóvá válik, hogy nem tapasztalható Kína abszolút térnyerése, főleg, ha egyéb, gazdaságilag még jelentősebb államokat vizsgálunk meg. Ugyanezen adat, ugyanezen időszak alatt az Egyesült Államok esetében 3,5 százalékról 14,3-ra, Brazília esetében pedig 0,9 százalékról 14-re nőtt, miközben a vizsgálatok során világossá válik, hogy Dél- és Délkelet-Ázsia esetében még komolyabb növekedésről beszélhetünk. Itt Kína részesedése már 20-25 százalék körül van olyan országok kereskedelmének vizsgálata során, mint Japán, Tajvan, Dél-Korea vagy Ausztrália. (Uo.) A kereskedelmi adatok vizsgálata természetesen nem adhat választ olyan kérdésekre, hogy Peking vajon kizsákmányolja-e Afrikát, vagy nem, de az ázsiai állam térnyerését mindenképp egy olyan globális mintába helyezi, melyen belül nem is annyira meglepő Kína növekvő gazdasági jelenléte.

A felértékelődés értékelése

Látható, hogy Afrika felértékelődéséért továbbra is inkább nyersanyag-tartalékai, semmint politikai-hatalmi térnyerése a felelős, a világgazdaságon belül elfoglalt marginális helyzete, a különböző, a társadalom életviszonyaira vonatkozó felméréseken elfoglalt utolsó helyezései miatt pedig fontos, hogy a kontinens rátaláljon saját fejlődés útjára, melyhez a pekingi térnyerés komoly segítséget nyújthat.⁷ Kína pedig nem csupán az

Kínai olajmunkás nyelvleckét ad szudáni kollégáinak. Forrás: wantchinatimes.com ✓

olaj kitermelésében érdekelt, hanem egyéb tevékenységekben is részt vesz a kontinens számos országában. „Az afrikai gazdasági fejlődés egyik legszűkebb keresztmetszete az infrastruktúra alacsony fejlettségi szintje és elégtelensége. Ez akadályozza a termelés és az export növelését, az esetleg keletkező többlettermelés realizálását, a szükségszerű diverzifikáció végrehajtását. Az infrastruktúra-fejlesztés azonban meglehetősen költséges és kockázatos vállalkozás, ezért a befektetők elkerülik. Nem így a kínai beruházók, akik hosszú távra terveznek [de legalábbis cserébe nagy értékű kereskedelmi szerződéseket remélnek – V.Z.], ráadásul már rendelkeznek is tapasztalatokkal az afrikai infrastruktúra fejlesztését illetően. Technológiájuk kevésbé tőkeintenzív, munkaerő- és anyagköltségük alacsonyabb, mint a versenytársaké, és kormányuk hajlandó a beruházások nagy részét finanszírozni.” (Hernádi, 2009: 217) A vasút-fejlesztések, erőmű-építések tehát fontos elemei lehetnek egy erős(ebb) Afrika létrehozásának, a belső kereskedelem felvirágzásának, a fenntarthatóságnak legalábbis mindezen elemek alapvető kritériumai.

Ahogy Tarrósy is fogalmaz, fenntarthatóság nincs az adott szereplő aktív részvétele nélkül, amíg Afrika nem tud célokat kitűzni és stratégiákat megalkotni, addig a kontinens két- vagy többoldalú kapcsolatai mindig is inkább a másik fél hasznára lesznek majd: „az afrikaiaknak legelőször saját magukkal kell tudni megállapodniuk, saját maguknak kell önmagukat meghatározniuk, ezzel a saját jövőjüket felvázolniuk és fejlődésüket megalapozniuk. [...] Ha Afrika nem határozza el, mit akar kezdeni a nemzetközi partnerségekből eredeztethető hatásokkal, és elsősorban fejlődési lehetőségekkel, nem fog esély kínálkozni arra, hogy komolyabb változások következzenek be a kontinens életében.” (Tarrósy, 2008: 87–88)

Szudán, Kína afrikai jelenlétének legkritizáltabb fejezete

Szudán a dél-afrikai Angola után Peking legnagyobb olaj-exportőre az afrikai kontinensen, témánk szempontjából pedig különösen fontos állomása a kínai nyersanyag-importnak, hisz az afrikai állam kettészakadását követő időszakban hónapokig volt kénytelen nélkülözni a szudáni kőolajat Kína. Mindemellett kiemelkedő még Kartúm és Peking kapcsolata abból a szempontból, hogy napjainkig tartó partnerségük éveit alatt az ázsiai államnak az öt évről összes kritikus tevékenységet (legyen az emberi jogok sárba tiprása, vagy fegyverkereskedelem) sikerült végrehajtania. A szudáni jelenlét éppen ezért látványos eleme a kínai, olajért folyó sakkjátszmának, s mutatja, milyen érdekek között és politikai közegben kell lavíroznia ahhoz, hogy biztosítsa a gazdasága számára elengedhetetlenül szükséges nyersanyag-mennyiséget.⁸

A szudáni polgárháborúk

A nyugati olajipari vállalatok a második szudáni polgárháború kirobbanását követően voltak kénytelenek elhagyni az országot, nehéz azonban elválasztani a konfliktusokat és azok okait egymástól Szudánban, a konfliktusok lényegében a szudáni polgárháborúk gyűjtőfogalommal is leírhatóak.⁹ Az első szudáni polgárháború már a függetlenedés hivatalos kimondása előtt, 1955 nyarán kitört a független kormányzásra készülő északiak, s a politikai képviselőlet nélkül maradó déliek között. A konf-

laktus több mint 16 évig tartott, s a körülbelül 500 ezer halott 80 százaléka civil volt. S bár a délieknek nagyobb autonómiát ígérő egyezmény zárta a háborút, a két fél közötti összecsapások, problémák továbbra is fennálltak, s lényegében a kirobbanó második polgárháború kezdő időpontja csak a harcok ismételt kiszélesedése miatt datálható 1983-tól. A 2005-ig, tehát a békeegyezmény megkötéséig tartó újabb háborúban körülbelül 1-2 millió ember vesztette életét, többségük a háborút kísérő éhínség következtében hunyt el, s mindamellett, hogy a nyugati cégek embargója kísérte az eseményeket, 2003-ban egy másik konfliktus is kirobbant az országban.¹⁰ Míg a dárfüri konfliktus továbbra sem oldódott meg, a 2005-ös békekötéssel a polgárháborús felek kijelölték a békés függetlenedés úti- és időtervét, mely végül elvezetett a 2011-es, déli országrészben tartott népszavazáshoz, s a terület Dél-Szudán néven történő függetlenedéséhez. Aztán a felek szinte rögtön ott folytatták az összecsapásokat, ahol abbahagyták.

A szecesszió, s a helyzet alapvető megváltozása

A népszavazást Szudán déli országrészében 2011. január 9. és 15. között tartották meg, dacára annak, hogy a békeegyezményben foglalt határidők ellenére nem sikerült megállapodni a határok kérdésében. A vita nem pusztán a határvonalak kijelöléséről szólt, hanem a két országrész jövőbeni boldogulásáról: Szudán kőolajkészletének hozzávetőlegesen 75 százaléka az akkor függetlenedésre készülő Dél-Szudán területén volt található. A referendum, noha számos visszaélésről számoltak be független megfigyelők, sikeresnek bizonyult. Az eredményeket 2011 februárjában tették közzé: a szavazáson résztvevők túlnyomó többsége, 98,83 százaléka támogatta a szecessziót.¹¹ Dél-Szudán hivatalosan 2011. július 9-én függetlenedett, az immáron két különálló ország viszonya azonban nem változott, a problémák kiújultak: a kőolajkészletek többsége ugyan Dél-Szudán kezére került, az elszállításához, finomításához és exportálásához szükséges infrastruktúra azonban Szudáné maradt. A vitás kérdések az olajkitermelés hónapokig tartó leállításához vezettek, s végül megegyeztek a bevételek egyenlő arányú megosztásáról, azonban a dél-szudáni belső etnikai viták miatt kialakuló polgárháború, s a két ország között megkezdődő határháború ismét veszélybe sodorták a kőolajexportot.

Kína importja tehát veszélybe került, a szecesszióval komoly dilemmára kellett a pekingi vezetésnek megoldást találnia. Támogassák-e továbbra is Kartúm céljait, annak ellenére, hogy a pótolható infrastruktúra van a kezükben, hiszen korábban hosszú éveken keresztül kitarítottak az elnyomó belső háborúkat folytató hatalom mellett, vagy lépjenek fel aktív támogató félként, gazdasági partnerként a frissen függetlenedő, Juba központú országban, s segítsék az óriási kőolajtartalékokkal rendelkező államot, hogy Szudántól függetlenül tudják értékesíteni nyersanyagukat.

Kína egyelőre nem kívánt állást foglalni, s továbbra is a már sokszor diszkreditálódott *be nem avatkozás elvére* hivatkoznak, de a szudáni kapcsolatok mellett élénk gazdasági tevékenységet folytatnak Dél-Szudánban is, bányászati koncessziókat vásároltak a meglévő olaj-kitermelési jogok mellé, s különböző támogatások, segélyek formájában nyújtanak segítséget Jubának.¹²

A vita nem pusztán a határvo-
nalak kijelölésé-
ről szólt, hanem
a két országrész
jövőbeni boldo-
gulásáról: Szudán
köoolajkészletének
hozzávetőlege-
sen 75 százaléka
az akkor függet-
lenedésre készü-
lő Dél-Szudán te-
rületén volt talál-
ható

▲ A függetlenedéséről szóló referendumot hirdető plakátok. Forrás: Yasuyoshi Chiba/AFP

Nemzetközi válasz, nemzetközi összefogás?

A szudáni – és aktuálisan a dárfúri – helyzet már évtizedek óta áll nyugati jogvédő szervezetek és civil mozgalmak tüntetéseinek kereszttüzeiben, a nemzetközi közösség – mondhatjuk gyenge – próbálkozásai pedig nem voltak képesek megakadályozni ártatlanok tízezreinek halálát. Kína és az emberi jogokat figyelmen kívül hagyó nagytőke megjelenése kezdetben még kilátástalanabbá tette a küzdelmet, de Peking növekvő világpolitikai és gazdasági szerepe és ezáltal a közvélemény megítélésének fontossága talán mégis segítheti a helyzet megoldását, de ahogyan Engelberth István is fogalmaz, miközben Kína afrikai térnyerését vizsgálja, „tény, hogy Kína elsősorban a saját jól megfontolt érdekeit követi, nem pedig morális megfontolásokat”. (Engelberth, 2010: 11) Az ENSZ BT által 2007-ben meghozott határozat is a kínaiak által irányított folyamat volt, a mind a 15 tag által elfogadott határozat végül egy jelentősen „kicsontozott” verzióban került a tagok elé. A döntéssel létrehozott Közös Afrikai Unió–ENSZ Dárfúri Hadművelet (UNAMID) 26 ezer fős létszámmal (beolvasztva az AMIS katonákat is) mandátumot kapott, melyet évente újítanak meg az illetékesek, megbízatása jelenleg 2014. augusztus 31-ig szól.¹³ Peking természetesen, saját jól kiszámított érdekeinek megfelelően igyekezett blokkolni az ENSZ BT-n belül születő illetve tervezett határozatokat, hisz egy esetleges beavatkozás virágzó gazdasági, s elmélyített diplomáciai kapcsolatokat tett volna tönkre, melyek Peking nagyra tartott külpolitikai elvére, a *be nem avatkozásra* épültek. Szudánban a beavatkozás elkerülése az alábbi dolgot jelentette: megakadályozta

és blokkolta ugyan Kína az ENSZ határozatok meghozatalát, de nem riadt vissza attól, hogy gazdaságilag és fegyverszállításokkal segítse Kartúm belpolitikáját, s áttételesen azt az elnyomást és népiirtást, mely az utóbbi évtizedekben volt megfigyelhető az afrikai államban.

Mit hoz a jövő Szudán tekintetében?

Szudán és Dél-Szudán példája kiválóan mutatja a kínai energiaimport törekvését Afrikában, s azt a politikai, diplomáciai lavírozást, mely a szembenálló felek, s a különböző érdekek között szükséges a kereskedelmi, gazdasági kapcsolatok szinten tartásához és mélyítéséhez. Míg 2011-ben a Pekingbe tartó szudáni (szudáni és dél-szudáni) export a kínai import 5 százalékát tette ki, addig 2012-ben a kiújuló összecsapások és a leálló termelés miatt csupán a teljes import 1 százalékát tudta az ázsiai ország innen beszerezni, mely komoly kihívások elé állította, s fogja állítani Kínát a jövőben, ha hasonló események bekövetkeznek. Márpedig a két ország közötti végleges határvonalról szóló egyezmény még távol van, az olaj-üzlet azonban kooperációt igényel. Peking az utóbbi hónapokban is tovább bővítette érdekeltségeit mindkét országban, így erőteljesebb szerepvállalást igényel tőlük a két fél közötti tárgyalásokon való aktív részvétel.

Angolai kapcsolatok

Az angolai polgárháború a kontinens egyik legsúlyosabb konfliktusai közé tartozott, a majd három évtizeden keresztül tartó szembenállás végül 2002-ben ért véget. A pusztítás nyomorba döntötte a társadalmat és szinte teljesen tönkretette az infrastruktúrát. Az ország azonban a kontinensért megindult versenyfutás egyik fő nyertesévé vált, elsősorban a fellelt óriási kőolajkészleteknek köszönhetően. Angola öt év alatt Afrika legsikeresebb gazdaságai közé került a rekord magas olajárak következtében, ráadásul az Energy Information Administration (EIA) adatai alapján a Szahara alatt elhelyezkedő országok közül Luanda termeli ki Nigéria után a legtöbb olajat, 1,7 millió hordót naponta.¹⁴ Az ország gazdasági növekedése (GDP-ben számolva) kimagaslott nem csupán az afrikai, hanem a világ összes állama közül, 2005-ben 20,6, 2006-ban 18,6, 2007-ben 21,1, míg 2008-ban 13,4 százalékos növekedést ért el. A kitermelt olajmennyiség nagyjából 80 százalékát azonnómód exportálja is a dél-afrikai hatalom, elsősorban két partnerének: az eladott mennyiség 38 százalékát (581 ezer hordó naponta) felvásárló Kínának és a 14 százalékot (214 ezer hordó naponta) vásárló Egyesült Államoknak¹⁵. Angola ezzel a mennyiséggel magasan Kína legkomolyabb nyersanyag partnere a kontinensen, s világszinten is csak Szauúd-Arábia exportál többet a kelet-ázsiai államba.

Angola, óriási gazdasági növekedésének köszönhetően a szubszaharai Afrika harmadik legnagyobb gazdasága, a demokratikus intézmények azonban nem vagy csak korlátozottan működnek, a választások sokak szerint csak formalitásnak tekinthetők.¹⁶ Ahogyan Elias Isaac az Open Society Initiative of Southern Africa vezető elemzője megjegyzi, „kétszámjegyű gazdasági növekedést tudhatunk magunkénak, de vajon ugyanezt látjuk a politikai fejlődésben vagy az emberi jogok területén? Lát-

hatjuk az infrastruktúra és az olajszektor fejlődését, de ez mennyiben tette az emberek életét jobbá?”¹⁷

Peking térnyerése azonban megállíthatatlannak tűnik, napjainkban már Angola Peking legnagyobb afrikai kereskedelmi partnere, 2012-ben a két fél közötti kereskedelem meghaladta a 37,5 milliárd USD-t, s az Egyesült Államok egyre hátrébb szorul a képzeletbeli ranglétrán, ha az afrikai ország legfontosabb partnereit tekintjük.

A kínai miniszterelnök 2006-os angolai látogatásakor dos Santos angolai elnök, kinyilvánítva együttműködési szándékukat Pekinggel annyi mondott: Kína nyersanyagot akar, mi pedig fejlődést. (Campos–Vines, 2008) És a történet úgy tűnik tényleg ennyire egyszerű. Az ázsiai állam angolai tevékenysége is azt a mintát követi, mely Afrika számos országában illeszkedik a demokrácia-deficittel küzdő kormányzatok stratégiájához, s az elsődleges fontosságú nyersanyag-piacok megtartása érdekében szemet hunyva a hatalom húzásai felett, gazdasági partnerségükkel még segítik is boldogulásukat.

Angolában José Eduardo dos Santos, a korrupcióval és csalással megvádolt, s saját családjának, illetve egy szűk elitnek gazdasági döntéseivel kedvező elnök 2012-ben ismét megnyerte a választásokat, a szavazatok több mint kétharmadát begyűjtve.

A kereskedelmi útvonal első válsággócpontja

Szomália az afrikai bukott államok és államkudarcok tipikus mintapéldája, ahol nincs, illetve napjainkban csak kiépülőben van az egész országra kiterjedő hatalommal rendelkező központi kormányzat. A gyarmati függést követő rövid, demokratikus államépítés bukása óta különböző csoportosulások uralják az ország területeit, terrorizálva, s felhasználva a munka nélkül tengődő, szegénységben élő tömegeket. A káoszban „az ország a klánok és különböző hadurak csataterévé vált, tömegesen haltak éhen az emberek és több millió ember kényszerült más országokba menekülni [...]. Az egyre inkább regionálisra vált konfliktusba a szomszédos országok, majd pedig az iszlám milíciák uralmát és a kalózkodást megunó államok (Egyesült Államok, Franciaország, India, Kína, stb.) is bekapcsolódtak.” (Besenyő, 2011: 33)

Az Afrika szarván elhelyezkedő ország igazán csak az új évezred első évtizedének végén került a figyelem középpontjába, amikor az ország területéről induló kalózkodók már egyre nagyobb hajókat kezdtek megtámadni a még nagyobb váltságdíjak reményében. A támadások az Afrika keleti és nyugati partjai felől érkező kínai kereskedelmi szállításokat is fenyegették, s így a nyersanyagszállítások is veszélyben voltak, hisz a kalózkodók nem voltak érdekeltek a rakomány összetételében, számos tankerhajót is megtámadtak az utóbbi években. A fő kihívás Peking számára nem kifejezetten a kínai kikötőkbe nyersanyagot szállító hajók megtámadása volt, hanem a nagyobb kerülőutak miatti hosszabb (ezáltal költségesebb) szállítások, s a kalózkodás miatt többszörösére emelkedő biztosítási díjak.

A kalózkodás kialakulásában komoly szerepet játszott a központi kormányzat összeomlása, de a halászkodók megélhetését a nemzetközi halásztársaságok tették tönkre, akik szabályozatlanul, nagy méretekben halászták és halásszák le a vizet, s „számos nemzetközi vizsgálat ellenére a mai napig tartja magát az a hír, hogy

Szomália partjai mentén veszélyes szennyező anyagokat öntöttek a tengerbe”. (Uo.: 31) Az így munka nélkül maradó emberek pedig nagyobb hajlandóságot mutattak a kalózkodásban való részvételre.¹⁸

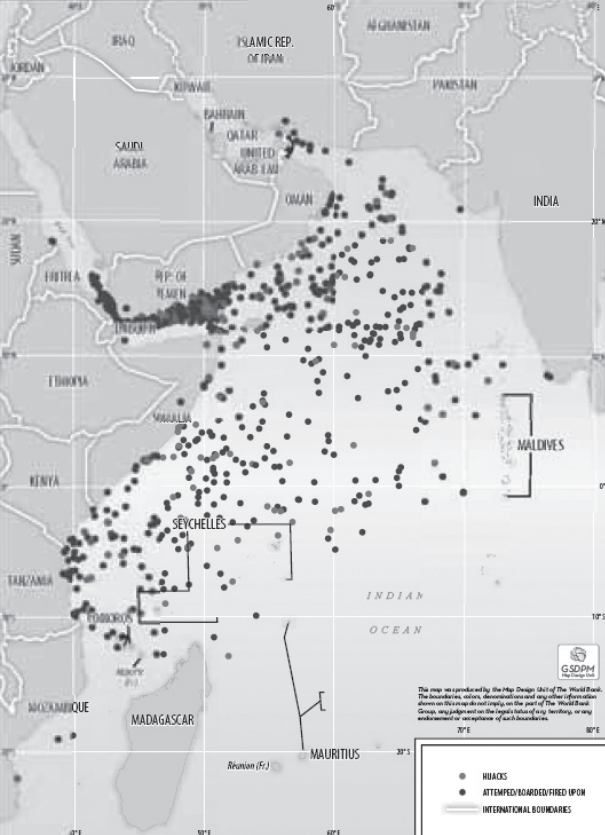
A szomáliai kalózkodás mérete gyorsan nőtt, miközben a világ kalóztámadása-
inak 7,5 százaléka történt Szomália partjainál 2002-ben, addig 2011-re az arány
már elérte az 55,6 százalékot. (World Bank, 2013: 3) A térségbeli kalózkodás kiter-
jedtségét mutatja az ábra, melyen a sikeres (világos) és sikertelen (sötét) kalóztá-
madások láthatók, s melyen tisztán megfigyelhető, az akciók nem csupán a partok
közelében, hanem mélyen az Indiai-óceán nyugati medencéjében is megfigyelhe-
tőek voltak. Az ábrán mindemellett az is megfigyelhető, hogy a kezdeti évek után
miként tolódott át az Ádeni-öböl térségére a kalóz-tevékenységek fókuszpontja, még
komolyabban veszélyeztetve a nemzetközi kereskedelmet. Ugyanis „évente 20 000
hajó – megközelítően a világ tengeri-kereskedelmének 8 százaléka, a tengeren szál-
lított olaj 12 százaléka – érinti az Ádeni-öblöt.” (Besenyő-Kiss, 2009: 49) A térség-
béli kalózkodás csúcsidejében a világszerte erőszakosan elfoglalt hajók 96 szá-
zálékát Szomália partjai mentén térítették el a kalózok.

Az első, feljegyzett támadás, s ezáltal a szomáliai kalózkodás megindulásának
dátuma 2005 áprilisához, s az MV Feisty Gas nevet viselő, hongkongi bejegyzésű
hajóhoz köthető. Bár korábban is történtek hajótámadások a térségben, ez volt az
első támadás, mely bevezette a következő éveket meghatározó kalóz-modellt, mely-
nek során az elfoglalt hajóért, s a legénységért váltságdíjat követelnek, követeltek. Ha
szigorúan csak a számokat nézzük, 2005 óta 149 hajót raboltak el sikeresen a kaló-
zok, s körülbelül 315-385 millió amerikai dollárt fizettek ki váltságdíjként a tulaj-
donosok és biztosítók vagy esetleg kormányok. A pénz azonban többnyire nem az
adott közösség életkörülményeinek javítására megy el, hanem javarészt a polgárhá-
ború finanszírozására, hisz a klánok és hadurak a váltságdíjak jelentősnek mondható
részét zsebre rakják, ezáltal lényegében az elfoglalt hajókért kifizetett milliók kon-
zerválják a konfliktusos szituációt, s további kalóz-tevékenységeket készítenek elő.

Nemzetközi válaszreakció – Kína is résztvevő

Peking nyersanyagimportjának 27 százaléka az afrikai kontinensről, 6 százaléka
pedig Latin-Amerikából a Szezei-csatornán keresztül érkezik, s e szállítmányok
szükségszerűen elhaladnak a szomáliai partok mellett, veszélynek kitéve az ország
energiaellátását. Ahogy Szudán példáján bebizonyosodott, Peking ragaszkodott a
be nem avatkozás elvéhez, Szomália kapcsán azonban a nemzetközi akcióban való
részvétel mellett döntött, hisz jól kiszámított érdekei ebben a helyzetben ezt indokol-
ták. Peking pragmatikus külpolitikája így működik, ami pár száz kilométerrel arrébb
az adott állam szuverenitásának megsértését jelentette volna a hivatalos kínai reto-
rika szerint, az itt már az egyetlen alternatíva, ráadásul, mint látni fogjuk, a kínai fél
komolyabb elképzeléseket is megfogalmazott a kalózkodás visszaszorítása céljából.

A nemzetközi közösség válasza kezdetben a Szomáliába segélyeket, s elsősor-
ban élelmiszerszállítmányokat szállító hajók védőkíséretének biztosítása volt (Bese-
nyő-Kiss, 2009: 55), majd látva a konfliktus kapcsán érintett államok egyénileg

A bejelentett szomáliai kalóztámadások helyszínei (2000–2012).
 Forrás: World Bank, 2013: 3

adott válaszait¹⁹, az ENSZ Biztonsági Tanácsa 2009-ben létrehozta a 151-es Nemzetközi Tengerészeti Harccsoportot (Combined Task Force 151 – CTF-151), egy olyan koalíciós haditengerészeti erőt, mely 29 állam együttműködését jelentette. Mindemellett még 2008-ban létrehozták a Járőrökkel Védett Tengeri Biztonsági Területet (Maritime Security Patrol Area – MSPA) az Ádeni-öbölben, a kereskedelmi útvonalak komolyabb ellenőrzésére, de az elővigyázatossági intézkedések és a katonai jelenlét sem adott kielégítő választ a kalózok által okozott problémákra. Egy indiai teherszállító kapitánya már az MSPA járőrözése idején elmondta a BBC-nek, hogy Ádeni-öbölbeli átkelése maga volt a rémálom, továbbra sincs semmilyen eszköze a kalózok ellen, s bár a kijelölt, járőrök által biztosított útvonalon haladt, a 40 órás áthaladás során a közvetlen közelükben négy támadást is megfigyeltek, melyek közül egy sikeresnek is bizonyult.²⁰

Látva az elhúzódó problémákat, 2011-ben a kínai Népi Felszabadító Hadsereg (People’s Liberation Army – NFH) tábornoka már a kalózok táborainak szárazföldön való megtámadásának szükségességéről beszélt, mely igencsak éles váltás a kínai külpolitika elmúlt évtizedes eseményeinek tükrében.²¹

A nemzetközi fellépés azonban végül meghozta hatását, 2012 utolsó hónapjaiban gyakorlatilag megszűnt a kalózkodás az egyre komolyabb katonai jelenlét, a kereskedelmi hajók konvojokban történő átkelése, s az egyre komolyabb büntetési tételek miatt, melyek elriasztották a szomáliaiakat attól, hogy további akciókba kezdjenek.

Az eseményekhez ráadásul köze van a központi kormányzat létrejöttének is.²² A belpolitikai helyzet azonban továbbra is törekeny, a klánok továbbra is egymással vannak elfoglalva, de az esély ott van Szomália számára, hogy meginduljon a fejlődés útján, s a nemzetközi közösség által is óhajtott belpolitikai stabilitás létrejöjjön, hogy ne fenyegetse a globális kereskedelmet a korábbi évekhez hasonló veszély a térségben.

Összegzés

Kína kereskedelmi útvonalának egyik kiindulópontja, Afrika számos lehetőséget, s mindemellett óriási nyersanyagpiacot jelent Peking számára, s az utóbbi évek kínai térnyerése a kontinensen mindkét fél reményeinek realizálódásával járt együtt. Az afrikai államok tökéreös, stabil és a nyugati nagyhatalmakhoz képest kevesebb feltételt támasztó gazdasági nagyhatalmat, Kína pedig olyan partnereket kapott, akik nyitottak voltak a nyersanyagok (és például nemesfémek) exportálására és egyéb gazdasági együttműködésekre.

A lehetőségek mellett ugyanakkor felsejlik Kína alapvető félelme is, mely a gazdaság teljesítőképességének fenntartásához és növeléséhez kapcsolódik: ha nem sikerül a szükséges mennyiségű nyersanyagot importálni, a fejlődés megtorpanhat.

Mindamellett, hogy a szomáliai kalózkodás direkt fenyegetést jelentett a szállításokra, érdemes volt megvizsgálni a nyersanyag-exportáló partnereket is, hogy világossá váljon, a partnerekkel folytatott politika sem veszélytelen, főleg egy olyan kontinensen, melynek számos belső konfliktusa továbbra is megoldásra vár. A példaként felhozott Szudán és Angola hasonló együttműködések épített ki Kínával, előbbi ország azonban komoly konfliktusokba navigálta magát, háta mögött tudva a nagyhatalom gazdasági és politikai támogatását, s kérdéses, hogy az Angolában

✓ Német katonák kalózkodókat fognak el 2009-ben. Forrás: Reuters/Bundeswehr

is kritizált autoriter politika miként lesz képes stabilizálni a polgárháborút csupán a közelmúltban lezáró ország gazdaságát és társadalmát.

Hisz egy újabb konfliktus esetén Kína a szudáni esethez hasonlóan kőolaj nélkül maradna, a nagyobb mennyiségek miatt még komolyabb kihívások elé kerülve. ☀

Jegyzetek

- 1 A kutatás a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú Nemzeti Kiválóság Program – Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése konvergencia program című kiemelt projekt keretében zajlott. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.
- 2 A tanulmány a szerző alábbi, a témában publikált tanulmányait összegzi, azokból merít: Vörös, 2009; 2010; 2011.
- 3 A „gyenge állam” (weak state), az „államkudarc” (state failure), vagy a „bukott állam” (failed state) már az elmúlt évtizedekben is rendre visszatérő kifejezések voltak az Afrikával foglalkozó irodalomban. Bővebben lásd: Búr, 2010: 75-76
- 4 Hisz bár kétségtelen tény, hogy mint minden jól működő piacon, a bővebb „kínálat” (azaz hogy most már nem csupán Amerika és persze nem csak Kína választható, hanem Indiától kezdve, Brazilián és Japánon át egész Oroszországig mindenki Afrikára emeli tekintetét) szélesebb lehetőségeket jelent és kedvezőbb feltételeket teremthet, de Kína lehetőségei valójában a korábbi nyugati „segélypolitikában” való csalódás, valamint a népszerűtlen és kivitelezhetetlen „demokratizálási” törekvések miatt szélesedtek ki. Az IMF és a Világbank afrikai tevékenységéről, a félresikerült programokról lásd: Vörös, 2010: 107-109.
- 5 Schoenfelder, Lindsey (2003): Challenging the Washington Consensus – Interview with Joseph Stiglitz. The Brown Journal of World Affairs, Vol. 9., No. 2. pp. 33–40.
- 6 Érdemes itt megemlíteni, hogy miközben a Kínába irányuló afrikai exportnak 62 százalékát az olaj, 17 százalékát nemesfémek, a maradék 21 százalékot pedig egyéb, széles skálán elterülő termékek teszik ki, addig az Egyesült Államokba irányuló export 88 százaléka volt olaj, míg a maradék 12 százalék lényegében nemesfémekhez volt köthető. Az adatok forrása: China in Africa Podcast: The Coming Sino-African Revolution. China Talking Points, 2010.05.28. Elérés: <http://www.chinatalkingpoints.com/china-in-africa-podcast-the-coming-sino-african-revolution/>; Beijing Consensus: No strings attached? International Land Coalition, 2010.02.16. Elérés: <http://www.commercialpressuresonland.org/press/beijing-consensus-no-strings-attached>
- 7 Márpedig az egyik legsúlyosabb gond Afrika gazdasági teljesítőképessége: „2006-ban Fekete-Afrika a világexport 2 százalékát s a világimport 1,5 százalékát adta” a világ lakosságának 11,2 százalékát kitevő kontinens. (Hernádi, 2009: 217) És ami a helyzetet tovább súlyosbítja: miközben a világ összes régiója képes diverzifikálni exportját, a szubszaharai Afrika országai erre nem képesek, továbbra is az olajhoz köthető a kivitel nagy része, mely sebezhetővé teszi ezen államokat. A fejlődés fenntarthatósága szempontjából tehát szükséges lenne Afrika gazdaságainak több lábra állításában segédkezni.
- 8 A kialakuló kapcsolatokról, a szudáni olajtermelés beindításáról s a korábbi nyugati cégek tevékenységéről lásd: Vörös, 2009: 66-77.
- 9 Az okok egészen a gyarmati időszakig visszavezethetőek, Brit-Egyiptomi kondomíniumként az országot két külön területként, azaz Északot és Délt külön adminisztratív egységként kezelték. Ennek következtében egészen 1953-ig északon az arab és muszlim népesség vett részt a politikában, délen pedig a fekete afrikaiak, animisták, keresztények, jóval kedvezőlenebb körülmények között, de szintén beleszólhattak saját életük alakulásába. Az országrészek soha nem voltak egymástól elválasztva, nem volt kijelölve határvonal, és 1953-ban a britek döntöttek a terület adminisztratív jellegű egyesítéséről is, 1956-ban pedig függetlenedett az ország. A két esemény vesztesei a déliek voltak, az ország egyesítését követően ugyanis a

Kartúm központú államban nem jutottak politikai pozícióhoz, képviselőhöz, a függetlenedés közeledtével pedig világhírűvé vált, autonómiára sem számíthatnak.

- 10 Dárfúr, Szudán nyugati régiója szinonimájává vált a modernkori népiértáznak, ráadásul a szomszédos országokat is érintették az egyoldalú és aránytalan összezsugorítások. Kartúm céljai a déli országésszel kialakult konfliktushoz hasonlóan etnikai, vallási indíttatásúak, céljuk a teljes nem arab lakosság elűzése (adott esetben kiirtása) a térségből. A polgárháborúval párhuzamosan vívott, napjainkban is tartó „háborúban” körülbelül 200-500 ezer ember veszítette életét, s az ENSZ számításai szerint körülbelül 2,8 millió volt kénytelen elhagyni otthonát.
- 11 South Sudan Backs Independence - Results. BBC News. Elérés: <http://www.bbc.co.uk/news/world-africa-12379431>
- 12 China pledges USD 43M grant for South Sudan mining. Voice of America. Elérés: <http://www.voanews.com/content/china-grant-south-sudan-mining-resources/1746496.html>
- 13 Az ENSZ lépésekről bővebben: Vörös, 2009.
- 14 Angola Facts and Figures. OPEC. Elérés: http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/147.htm
- 15 Angola Country Profile. EIA. Elérés: <http://www.eia.gov/countries/cab.cfm?fips=AO>
- 16 Flats, cars and oil for China: Angola's growth tempered by growing inequality. The Guardian, 2012.08.30. Elérés: <http://www.theguardian.com/world/2012/aug/30/angola-elections-china-oil-growing-inequality>
- 17 Uo.
- 18 A szomáliai kalózkodás menetéről további információk: Besenyő-Kiss, 2009: 51
- 19 Ti. hadihajókat küldtek a térségbe az amerikaiak, európaiak, indiaiak, kínaiak és japánok saját kereskedelmi hajóik védelmére.
- 20 Somali piracy: Your stories. BBC News, 2008.11.18. Elérés: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7736170.stm
- 21 Attack pirate bosses on land, Chinese general says. Reuters.com, 2011.05.18. Elérés: <http://www.reuters.com/article/2011/05/19/usa-china-pirates-idAFN1830149720110519>
- 22 Hosszú évek harca és belső viszályait követően 2012 nyara óta felállt egy központi kormányzat, mely a nemzetközi szervezetek támogatását is maga mögött tudja, kérdéses azonban, hogy a korábban is rivalizáló felek miként tudnak kompromisszumra jutni a politikai folyamatok kapcsán. További információk: Marsai-Hettyey, 2013

Felhasznált irodalom

- Besenyő, János (2011): A szomáliai stabilitás és a nemzetközi közösség. Afrika Tanulmányok, Vol 5., No. 1., pp. 29-41.
- Besenyő, János - Kiss, Álmos Péter (2009): Kelet-Afrika tengeri farkasai - A szomáliai kalózkodás fénykora. Afrika Tanulmányok, Vol 3., No. 3-4., pp. 46-58.
- Bredie, Joseph W. B. - Beeharry, Girindre K. (1998): School Enrollment Decline in Sub-Saharan Africa. World Bank Discussion Paper, No. 395. Washington, The World Bank.
- Campos, Indira - Vines, Alex (2008): Angola and China - A Pragmatic Partnership. London, Chatham House. Elérés: http://csis.org/files/media/csis/pubs/080306_angolachina.pdf
- Hernádi, András (2009): Kína nemzetközi kapcsolatai. In: Inotai András – Juhász Ottó: A változó Kína. Budapest, Akadémiai Kiadó
- Hidasi, Gábor (1979): Gazdaság és politika a Kínai Népköztársaságban. Budapest, Kossuth Könyvkiadó
- IKV Pax Christi (2008): Su-Dan - Whoes Oil? Sudan's Oil Industry. Elérés: http://www.ikvpaxchristi.nl/media/files/sudans-whose-oil_0.pdf
- Marsai, Viktor - Hettyey, András (2013): Szomália - Állami összeomlás és konszolidációs kísérletek Afrika Szarván. Pécs, Publikon Kiadó.
- Pew Global (2007): Global Unease With Major World Powers. The Pew Global Project Attitudes. Elérés: <http://pewglobal.org/files/pdf/256.pdf>

- Sautman, Barry - Hairong, Yan (2010): Trade, investment, power and the China-in-Africa discourse. Pambazuka News, 2010.01.07. Elérés: http://www.pambazuka.org/en/category/africa_china/61253
- Shinn, David H. (2011): China-Africa Relations: The Big Picture. International Policy Digest, 2011.12.06. Elérés: <http://www.internationalpolicydigest.org/2011/12/06/china-africa-relations-the-big-picture/>
- Szentesi, Ambrus Gábor (2009): Kína Afrika felé fordulásának folyamata, valamint annak gazdasági és geopolitikai vonzatai. EU Working Papers 3/2009. Budapest, BGF KFK.
- Tarrósy, István (2006): Kína Afrikára kacsint. MTA VKI, No. 131.
- Tarrósy, István (2008): Sino-afrikai kapcsolatok a világpolitika rendszerében. Kölcsönös hasznok és lehetőségek a 21. században. Külügyi Szemle. 2008/4. Budapest, Magyar Külügyi Intézet.
- Vörös, Zoltán (2009): Olajban kötött házasság: Kína és Szudán kapcsolatának 50 éve. Afrika Tanulmányok, Vol. 3., No. 3-4. pp. 66-77.
- Vörös, Zoltán (2010): Segíti-e a fenntartható fejlődést Kína afrikai szerepvállalása? In: Tarrósy, István (szerk.): Fenntartható Afrika. Pécs, Publikon Kiadó, pp. 105-150.
- Vörös, Zoltán (2011): China's Role in Africa: The Case of Sudan. In: Tarrósy, István - Szabó, Loránd - Hyden, Goran (eds.): The African State in a Changing Global Context: Breakdowns and Transformations. Münster - Wien - London, LIT Verlag, pp. 33-47.
- World Bank (2013): The Pirates of Somalia: Ending Threat, Rebuilding a Nation. The World Bank. Elérés: <http://allafrica.com/download/resource/main/main/idatcs/00061080:65c209ea865aebfc5819d3da52669525.pdf>

English Abstract

Security risks of China's main commercial shipping route: Africa

Satisfying emerging China's ever-increasing need for energy is not solely economic but social and political priority too. Boosting economic performance and chasing GDP per capita increment – which is also emphasized within the current five-year plan – are both primary concerns for Beijing since economic downturn would cause serious consequences which Communist Party leaders do not want to risk.

It is a frightening data that 80 percent of the country's oil import – so all the supplies coming from the Middle East, Latin America and Africa – is coming through one route, China's most important commercial route, where Beijing's abilities to protect and secure its shipments are limited. From the South China Sea through the Strait of Malacca and the Indian Ocean it is a more than 12000 km-long route with the Strait of Hormuz at one leg, while the other includes increasing pirate activities at the Somali shores and unstable African countries.

This route is in the centre of this research funded by the János Apáczai Csere National Excellence Program. The current study summarizes one of the chapters of the author's upcoming book; it analyses the risks of the route's African section. The volume dealing with the whole route's security risks will be published in 2014.

A szerzőről

PhD-hallgató

Pécsi Tudományegyetem,
Bölcsészettudományi Kar,
Interdiszciplináris Doktor
Iskola Politikatudományi
Program

About the Author

PhD student
Interdisciplinary Doctoral
School, Political Science
Programme,
University of Pécs,
Faculty of Humanities

voros.zoltan@pte.hu

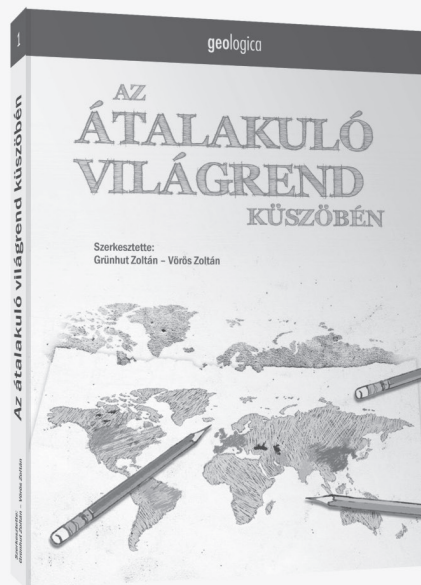
Az átalakuló világrend küszöbén

Szerkesztette:
Grünhut Zoltán – Vörös Zoltán

Henry Kissinger a nagysikerű Diplomácia című monográfiájában azt írta: „Minden évszázadban színre lép egy ország, amely szinte bizonyos természeti törvényszerűségként mind hatalmánál fogva, mind pedig szellemi és erkölcsi indíttatásból saját értékrendjének képére formálja át a nemzetközi rendszer egészét”.

Az amerikai stratégia úgy véli, a 17. században Franciaország, a következő száz év során Nagy-Britannia, aztán a Habsburg Birodalom, az elmúlt században pedig az Egyesült Államok volt a legjelentősebb hatással arra a majdhogynem definiálhatatlan jelenségre, amelyet egyetlen szóval világrendnek nevezünk, noha tisztában vagyunk vele, stabil „rend” soha nem volt a nemzetközi kapcsolatokban, s mostanság sem beszélhetünk ilyesmiről. Továbbszöve Kissinger gondolatmenetét, jogosan merül fel a kérdés: a 21. században mely nemzet fellépése hat majd sorsfordító eseményként? Bár sokak számára kézenfekvően Kína testesíti meg a választ, s gazdasági, diplomáciai, geopolitikai összefüggésben nem is alaptalan e vélekedés, mégis reálisabb az Egyesült Államok dominálta nemzetközi erőteret felváltó új korszakot valamiféle sokpólusú világként elképzelni.

A kötet 12 tanulmány keretében azon országokat, szubnacionális együttműködések és térségeket vizsgálja, amelyeknek így vagy úgy, számukra kedvező kilátásokat, avagy kihívásokkal teli megpróbáltatásokat tartogatva, de szerepük lesz a fennálló világrend átalakulásában.

Megjelent!

www.publikon.hu

